

ПОНЯТТЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

БАНДУРКА Сергій Сергійович - студент 3-го курсу юридичного факультету Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка

В статті зроблені спроби розкрити содержание и суть наиболее употребляемых и актуальных терминов, характеризующих кредитные отношения.

Ключові слова: кредит, кредитна установа, кредитор, кредитна лінія, кредитні гроші, кредитна заборгованість.

З розвитком ринкових економічних відносин в Україні все більшого значення набуває діяльність держави з надання фінансових позик юридичним та фізичним особам на умовах зворотності і взаємовигідності. Кредитні позики спрямовуються на економічні, соціальні, гуманітарні та інші цілі суспільного життя з метою задоволення фінансових потреб позичальників. Учасниками кредитних відносин можуть бути як державні установи, організації, підприємства, так і органи виконавчої влади, місцевого самоврядування, громадські організації та приватні суб'єкти господарювання і окремі громадяни.

Розмаїття актів правового регулювання державного кредиту, банківського кредиту, різних форм запозичень, державного і муніципального боргу, різноманітний характер відносин в сфері грошей і кредиту обумовили використання певної термінології для визначення прав, обов'язків і відповідальності учасників кредитних відносин. Все це обумовлює необхідність певного тлумачення термінології кредитної системи України. Центровим поняттям в системі правового регулювання відносин в

сфері «гроші і кредит» є поняття державного кредиту, під яким розуміється «врегульована нормами фінансового права діяльність держави, спрямована на отримання в кредит, тобто у позику, грошей від юридичних осіб і громадян, а також інших держав на умовах зворотності, строковості, платності і добровільності. Як виняток, може використовуватись і безпроцентна позика грошових коштів»¹.

Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств»² визначив кредит як кошти та матеріальні цінності, які надаються резидентами або нерезидентами у користування юридичним або фізичним особам на визначений строк та під проценти³.

Кредит надає кредитор (від лат. *creditor* – позикодавець) під яким розуміється фізична чи юридична особа, яка надала в позичку гроші або продала в борг товари і має на цій підставі право вимагати від боржника (дебітора) повернення, сплати боргу чи виконання обумовлених кредитною угодою зобов'язань.

З отриманням кредиту виникає кредитна заборгованість, яка виражається в сумі тимчасово залучених підприємством, організацією, установою грошових ко-

¹ Фінансове право / підручник, відповід. редактор О.П. Гетьманець, Х., «Еспада», 2008. – С. 307

² Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 28.12.1994 р.

³ Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. ч. 1, ст. 1054.

штів, які підлягають поверненню відповідним юридичним чи юридичним особам (кредиторам) в установлені строки.

Умови кредиту визначаються кредитним договором за яким банк або інша фінансова установа (кредитор) зобов'язується надати грошові кошти (кредит) позичальникові у розмірі та на умовах, встановлених договором, а позичальник зобов'язується повернути кредит та сплати проценти.

Фінансові установи, які відповідно до закону мають право за рахунок залучених коштів надавати фінансові послуги у вигляді кредиту на власний ризик називаються кредитними установами⁴.

Власні кошти банків, залишки коштів на банківських рахунках підприємств, установ, організацій, розташованих на території України, і громадян, кошти в міжбанківських розрахунках, грошові заощадження населення, інші грошові ресурси згідно ч. 4 ст. 6 Закону України «Про економічну самостійність України»⁵ складають кредитні ресурси країни. Фінансові ресурси, сучасні гроші видані у формі позичкового капіталу, форма грошей породжена розвитком кредитних відносин, називаються кредитними грошима і являються основною сучасного розрахунково-платіжного механізму.

В фінансово-кредитних відносинах може виникнути ситуація, коли позичальнику потрібно кредитні гроші отримувати не одночасно, а впродовж певного терміну. В таких випадках відкривається кредитна лінія – юридично оформлене зобов'язання банку перед позичальником щодо надання позики з правом її використання протягом певного часу (як правило, від одного кварталу до одного року) в міру виникнення потреби та в межах узгодженої загальної суми, або ліміту кредиту⁶.

⁴ Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 р. ст. 1

⁵ Закон України «Про економічну самостійність України» від 03.08.1990 року

⁶ О.М. Бандурка, В.В. Глущенко, А.С. Глущенко . Гроші і кредит. Підручник Харків «Цифрова друкарня № 1». 2013 р.

Згідно ст. 2 Закону України «Про банки і банківську діяльність»⁷ юридична або фізична особа, яка має документально підтверджені вимоги до боржника щодо його майнових зобов'язань, набуває статусу кредитора банку.

Ст. 1 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» визначає не тільки статус кредитора – юридичної або фізичної особи, яка має у встановленому порядку підтверджені документами вимоги щодо грошових зобов'язань до боржника, а й конкурсних та поточних кредиторів, які мають певні специфічні права стосовно боржника при розгляді справи про його банкрутство⁸.

Якщо кредитор здійснює розширення кредитних операцій з метою одержання прибутку, то така діяльність називається кредитною експансією, а якщо ним створюється менш сприятливі умови для отримання, використання, повернення запозичених коштів для одних позичальників у порівнянні з іншими шляхом встановлення офіційних кредитних обмежень, фактичного застосування жорсткого режиму кредитування або й відмовлення у наданні кредиту, та така поведінка кредитора визначається як кредитна дискримінація (від лат. *diskrimino* – розрізняю).

Актуальність розуміння термінології кредитної системи зумовлена не тільки значимістю питань, пов'язаних з реалізацією кредитних відносин, а й з загальною проблематикою формування свідомості та правової культури в механізмі правового регулювання кредитної політики в Україні.

«Зростанню правосвідомості всього нашого суспільства буде також слугувати підвищення життєвого рівня громадян України, забезпечення бізнесу, вільний розвиток особистості, посилення її захисту в тому числі судового»⁹.

⁷ Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 року.

⁸ Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 14.05.1992 року.

⁹ Павленко С.О. Проблеми формування правової

АНОТАЦІЯ

В статті зроблена спроба розкрити зміст та сутність найбільш вживаних та актуальних термінів, характеризуючих кредитні відносини.

Автор не претендує на повноту характеристики всього комплексу термінології кредитних відносин, а зупинився на окремих, найбільш актуальних та вживаних термінах, розуміючи, що ця тема може бути предметом окремого монографічного дослідження.

Література

1. Бандурка О.М., Глущенко В.В., Глущенко А.С. Гроші і кредит / підручник, Харків : «Цифрова друкарня № 1», 2013 р.
2. Закон України «Про економічну самостійність України» від 03.08.1990 року.
3. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 р. ст. 1.
4. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 року.
5. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 14.05.1992 року.
6. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 28.12.1994 р.
7. Павленко С.О. Проблеми формування правової культури та свідомості як складових правової системи в Україні. Наше право. Ч.1. № 4, 2011р.
8. Фінансове право / підручник, відповід. редактор О.П. Гетьманець, Х., «Еспарда», 2008. – С. 307.
9. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. ч. 1, ст. 1054.